

Kultuuriministri määruse „Riikliku kultuuristipendiumi suurus ning selle määramise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seaduse (edaspidi ka *RKPSS*) § 7 lõike 1 kohaselt määratakse riigi kultuuristipendium (edaspidi *stipendium*) kuni 35-aastasele kõrghariduse omandanud loovisikule professionaalse tegevuse alustamise ja rahvusvaheliste kontaktide loomise toetamiseks.

Määruse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse stipendiumide suurus ning nende määramise täpsemad tingimused ja kord. Nende kehtestamise nõue kultuuriministri määrusega tuleneb RKPSS § 7 lõikest 3.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi loominguosakonna juhtaja Bianka Soe (bianka.soe@kul.ee), kunstinõunik Maria-Kristiina Soomre (maria-kristiina.soomre@kul.ee, 628 2242) ning Kultuuriministeeriumi õigus- ja haldusosakonna juhataja Merle Pöld (merle.pold@kul.ee, 628 2347).

Määrusega ei kaasne halduskoormuse tõusu. Ka varsemalt on stipendiume välja antud. RKPSSi muutmisega sisutati teisiti stipendiumi eesmärk, kuid taotlemise ja aruandlusega kaasnevad tegevused sellega ei muutnud.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus kehtestatakse RKPSS § 7 lõike 3 alusel. Nimetatud säte näeb ette, et valdkonna eest vastutav minister (kultuuriminister) kehtestab määrusega kultuuristipendiumi suuruse ning selle määramise täpsemad tingimused ja korra.

Määrus koosneb 11 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab määruse reguleerimisala. Määrus kehtestab riigi kultuuristipendiumi suuruse ning taotlemise ja määramise tingimused ja korra.

Eelnõu § 2 sätestab stipendiumi eesmärgi ja suuruse.

Lõikes 1 sätestatakse stipendiumi eesmärk, mis lähtub RKPSSi § 7 lõikest 1. Stipendium on mõeldud noorte loovisikute toetamiseks professionaalse karjääri alustamisel ja rahvusvaheliste kontaktide saamisel edasisteks koostööprojektideks võimaldades neile erialast eneseteostust.

Loovisiku all mõistetakse loovisikut loovisikute ja loomeliitude seaduse tähenduses. Selle kohaselt on loovisik autoriõiguse seaduse tähenduses autor või esitaja, kes tegutseb kas arhitektuuri, audiovisuaalse kunsti, disaini, etenduskunsti, helikunsti, kirjanduse, kujutava kunsti või stsenoграфия loomealal.

Lõikes 2 sätestatakse, et stipendiumikonkursi eelarve kehtestab valdkonna eest vastutav minister ministeeriumi valitsemisala eelarve käskkirjaga. Selliselt tagatakse paindlikkus lähtuda stipendiumide määramisel valdkonna vajadustest ja riigieelarve võimalustest.

Lõikes 3 sätestatakse stipendiumi suurus, mis on 10 000 eurot ühe stipendiaadi kohta. Sellises suurusjärgus stipendium ühe noore loomeprofessionaali kohta võimaldab osaleda paari nädala kuni mõne kuu pikkuses programmis ning katta nii võimalikud programmi tasud kui ka elamis- ja sõidukulud. Vastavalt tulumaksuseaduse § 19 lg 5 punkt 1 ei maksustata riigieelarvest makstavaid stipendiume tulumaksuga.

Eelnõu §-s 3 lõikes 1 sätestatakse, et stipendiumi andja on Kultuuriministeerium.

Lõikes 2 loetletakse ministeeriumi toimingud seoses stipendiumide andmisega. Ministeeriumi valmistab ette stipendiumikonkursi ja kuulutab selle välja, menetleb esitatud taotluseid, sh hindab neid ja otsustab taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise üle ning teeb kontrolli stipendiumi kasutamise tingimuste täitmise üle.

Lõike 3 kohaselt moodustatakse stipendiumitaotluste hindamiseks 5-liikmeline komisjon, kes hindab neid vastavalt määruses sätestatud hindamiskriteeriumidele määruse alusel koostatud hindamismetoodika järgi. Liikmed komisjoni määrab kultuuriminister.

Eelnõu § 4 sätestab nõuded taotlejale. Stipendiumit on õigus taotleda kuni 35-aastaselt (kaasa arvatud) loovisikul professionaalseks erialaseks enesetäienduseks välisriikides või Eestis rahvusvaheliste juhendajate meistriklassides, töötubades, residentuurides jmt (edaspidi nimetatud *programm*).

Stipendiumi taotleja peab olema vähemalt bakalaureusekraadi või sellele vastav kvalifikatsiooniga, eelistatult erialase kõrgharidusega loovisik. Arvestades kultuuri- ja kunstide valdkonna erialade eripärasid, ja seda, et kõigil loomealadel ei ole võimalik erialast kõrgharidust omandada, on põhjendatud, et nõutav haridus võib olla omandatud ka muus valdkonnas. Haridus võib olla omandatud Eestis riiklikult tunnustatud õppekaval või välismaal.

Lisaks on nõutav, et stipendiumi taotleja on Eesti kodanik või omab Eestis pikaajalise elaniku elamisluba või Eestis alalist elamisõigust. Samuti ei tohi stipendiumi taotlejal olla Kultuuriministeeriumi ees varasemad täitmata kohustusi ning taotleja ei tohi olla saanud varem sama sihtotstarbega toetust Eesti Kultuurkapitalist.

Eelnõu § 5 sätestatakse nõuded stipendiumikonkurssi avamisele.

Lõike 1 kohaselt teavitatakse stipendiumikonkurssi avanemise kuupäev ette vähemalt neliteist kalendripäeva ministeeriumi veebilehel. See ei välista info jagamist teistes kanalites, nt sotsiaalmeedias.

Lõikes 2 sätestatakse minimaalsed nõuded teavituse sisule. Teavitus stipendiumikonkursi avanemisest peab sisaldama vähemalt järgnevat:

- 1) taotlemise tingimused ja kord, sh taotluste esitamise tähtaeg;

- 2) stipendiumi suurus ja välja antavate stipendiumide arv;
- 3) stipendiumi kasutamise periood;
- 4) stipendiumi taotlemiseks nõutavad dokumendid, sh viide elektroonilisele taotluskeskkonnale;
- 5) hindamismetoodika;
- 6) komisjoni koosseisu info.

Lõikes 3 sätestatakse võimalus korraldada aastas mitu stipendiumikonkurssi. See on võimalik juhul kui stipendiumikonkursi eelarve seda võimaldab. Praktikas võib see vajalikuks osutada, kui ühe korraga ei kasutata ära aastaks eraldatud stipendiumide eelarvet.

Eelnõu § 6 reguleerib taotluse esitamisega seonduvat.

Lõike 1 kohaselt tuleb stipendiumi taotlus esitada ministeeriumi elektroonilise taotluskeskkonna kaudu. Informatsioon taotluskeskkonna ja selle kasutamise kohta on kättesaadav ministeeriumi veebilehelt.

Lõikes 2 antakse ministeeriumile õigus vajadusel pikendada taotluste esitamise tähtaega 15 kalendripäeva võrra. See võib vajalikuks osutuda juhtudel, kus huvi stipendiumid taotlemise vastu on oodatust väiksem.

Lõikes 3 sätestatakse, millised andmed ja dokumendid peab stipendiumi taotlemiseks esitama. Esitatud info põhjal peab olema võimalik hinnata kavandatud tegevuste mõju taotleja professionaalsele arengule. Täita tuleb toetuskeskkonnas elektrooniline taotlusvorm ning sellele lisada:

- 1) haridustaset tõendav dokument;
- 2) portfoolio, mis annab ülevaate taotleja senisest valdkondlikust tegevusest;
- 3) elulookirjeldus, mis sisaldab teavet taotleja professionaalsest teekonnast, haridusest ja enesetäiendustest;
- 4) kinnitus enesetäiendamise programmi vastuvõtmise kohta. Sellega kinnitab vastuvõtja või teenuse pakkuja taotleja osalemist. Kinnitus peaks olema allkirjastatud ning sisaldama vastuvõtja kontakte;
- 5) põhjendatud selgitus programmi valiku kohta, sh milliseid edasisi loometegevusi või vajalikke kontakte antud programmi abil saavutab ning milliseid jätkutegevusi planeerib;
- 7) vähemalt kaks soovituskirja taotleja loomevaldkonna esindajatelt. Kui programm hõlmab mõnda teist loomevaldkonda, võib üks soovituskirjadest olla ka selle valdkonna esindajalt.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse stipendiumi taotluse menetlemise ja hindamise kord. Lõigetes 1-2 kirjeldatakse taotluste nõuetekohasuse hindamist ning puuduste likvideerimisega seotud korda. Lõige 3 sätestab, et taotlusi hindab ja koostab neist paremusjärjestuse ning ettepanekud taotluste rahuldamiseks või rahuldamata jätmiseks ministri moodustatud komisjon.

Lõikes 4 on sätestatakse kriteeriumid, millest lähtudes taotlusi hinnatakse. Komisjon lähtub hinnangute andmisel:

1. taotleja senisest erialasest ettevalmistusest ja praktikast;
2. taotleja plaanitava enesetäienduse mõjust erialasele eneseteostusele;
3. enesetäienduse potentsiaalset laiemast mõjust erialale ja Eesti kultuuriruumile, mis võib seisneda nii noore professionaali isikliku talendi arendamise vajaduses ja selle valdkondlikus potentsiaalis kui valdkondlike oskuste, teadmiste ja võrgustike arendamise vajaduses.

Samuti arvestatakse pingerea koostamisel valdkondlikku mitmekesisust. Kui mitu taotlust on võrdselt tugevad, eelistatakse valikut, mille puhul on stipendiumi saajate seas esindatud erinevad loomevaldkonnad.

Lõikes 5 sätestatakse, et taotluste hindamisel antud koondhinne moodustub hindamiskriteeriumite hinnete alusel. Selleks koostab stipendiumi andja hindamismetoodika, mis avaldatakse ministeeriumi veebilehel stipendiumi konkursi avamise teates.

Lõikes 6 sätestatakse, et stipendiumi andja eraldab stipendiumi tuginedes hindamiskomisjoni ettepanekule. Stipendiumi taotleja ja stipendiumi taotlus peavad vastama määruses sätestatud tingimustele.

Samuti sätestatakse juhud, mil stipendiumi taotlus jäetakse rahuldamata. Stipendiumit ei eraldata kui stipendiumi taotleja ei vasta määruse §-s 4 sätestatud tingimustele või kui stipendiumi taotlus ei vasta §-s 2 sätestatud stipendiumi eesmärgile või kui stipendiumi taotlus jääb taotluste hindamisel moodustunud paremusjärjestuses välja poole stipendiumikonkursi eelarvet.

Eelnõu § 8 reguleerib stipendiumi maksmist. Üldjuhul makstakse stipendium saajale välja 14 päeva jooksul peale otsuse kinnitamist. Lõikes 2 reguleeritakse olukord, kus stipendium määratakse kõrvaltingimustega, mille puhul tehakse väljamakse alles peale tingimuste täitmist. Näiteks võib ette kujutada olukorda, kus objektiivselt põhjendatud asjaolude tõttu viibib programmis osalemise kinnitus, aga taotleja on kõik muud nõuded täitnud. Sel juhul makstakse stipendium välja peale kinnituse saabumist.

Eelnõu § 9 sätestab aruande esitamise.

Lõike 1 kohaselt peab stipendiumi saaja esitama hiljemalt 30 kalendripäeva jooksul pärast enesetäiendamise programmi lõpetamist vormikohase aruande. Selles esitatakse kokkuvõtte programmi eesmärgi täitmisest. Aruandele lisatakse programmis osalemist tõendavast dokument. Selleks võib olla tunnistus, kinnituskiri vms. Aruanne võimaldab ministeeriumil hinnata, kas stipendiumi eesmärgid on saavutatud.

Lõikes 2 antakse võimalus põhjendatud juhtudel aruande esitamise tähtaega pikendada. Selleks peab stipendiumi saaja esitama taotluse, mis tuleb esitada enne aruande esitamise tähtaja saabumist.

Lõikes 3 seatakse stipendiumi saajale kohustus teavitada Kultuuriministeeriumi esimesel võimalusel programmi katkestamisest.

Eelnõu § 10 sätestab stipendiumi tagasinõudmise. Kultuuriministeeriumil on stipendiumi saajalt õigus stipendium kaalutlusõiguse kohaselt tagasi nõuda, kui selgub, et taotleja on taotlemisel esitanud ebaõigeid andmeid või teavet või olulist informatsiooni varjanud. Samuti on õigus nõuda stipendium osaliselt või täies mahus tagasi, kui stipendiumi saaja on programmi, milleks stipendium anti, katkestanud. Samuti juhul, kui stipendiumi saaja ei esita määrusega nõutud aruannet.

Eelnõu § 11 sätestab määruse jõustumise. Määrus jõustub 1. augustil 2026 ehk samal ajal kui RKPSSi uus redaktsioon.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega

4. Määruse mõjud

Eelnõusse kavandatud muudatused ei mõjuta riigi julgeolekut, välissuhteid, keskkonda ega regionaalarengut. Tuvastatud on sotsiaalsed mõjud, mõju majandusele ning mõju riigivalitsemisele.

4.1 Sotsiaalsed mõjud

Muudatusest mõjutatud sihtrühm: Noored loovisikud, kellel on kõrgharidus või vastav kvalifikatsioon ning kes teevad esimesi samme karjääri loomisel.

Mõju kirjeldus: Kõrgharidussüsteemist väljununa on noortel loomeprofessionaalidel keeruline kujundada rahvusvahelist karjääri ning omandada spetsiifilisi erialateadmisi ja oskusi. Stipendium toetab selliseid tegevusi, mis alustavale loovisikule võimaldavad enesetäiendamist, võrgustike arendamist ja enesetõestust erialal, seda nii Eestis kui rahvusvahelistes programmides, residentuurides, meistriklassides ja mujal. Positiivne mõju kultuurile seisneb noorte eneseteostuse võimaluste ning toimetuleku parandamises, mõju on pikaajaline.

4.2. Majanduslikud mõjud (mõju ettevõtlusele, halduskoormus)

Muudatusest mõjutatud sihtrühm: Kuni 35-aastased kõrghariduse omandanud loovisikud.

Mõju kirjeldus: Noored professionaalid saavad toetuse kaudu end täiendada, osaledes programmides ning hankides teenuseid, mis omakorda toetab noorte loovisikut arengut ja rahvusvahelist konkurentsivõimet. Pikemas perspektiivis avaldab meede positiivset mõju loomevaldkonna arengule ja loomeettevõtete konkurentsivõimele Eestis ja mujal.

4.3. Riigivalitsemine (mõju keskvalitsuse korraldusele)

Muudatusest mõjutatud sihtrühm: Kultuuriministeerium

Mõju kirjeldus: Kultuuriministeeriumi töökoormus ei kasva, see jääb samaks. Jätkuvad stipendiumi taotluste menetlemine seotud tegevused.

5. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kulud riigieelarvele ei kasva. Stipendiumi suuruseks on kavandatud 10 000 eurot. Varem kehtinud stipendiumide eelarve on olnud 46 000 eurot. Ümbersisustatud stipendiumi baas on sama. 2026. aastal suurendatakse 4000 euro võrra ministeeriumi eelarvevahendite baasilt. Seega on 2026. aastal kavandatud Kultuuriministeeriumi eelarvest kultuuristipendiumiks 50 000 eurot. Edaspidi hinnatakse stipendiumide eelarve võimalusi iga-aastaselt eelarve koostamise protsessis.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. augustil 2026. a. Seda on selgitatud seletuskirjas teises osas eelnõu § 11 juures.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Haridus- ja Teadusministeeriumile ning arvamuse esitamiseks tunnustatud loomeliitudele, ülikoolidele, Eesti Disainikeskusele, Eesti Arhitektuurikeskusele, Music Estoniale, Eesti Teatri Agentuurile, Eesti Lastekirjanduse Keskusele, Kaasaegse Kunsti Eesti Keskusele, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskusele.